

ETHNOS TIEDOTE

1/2012

Sisältö

Puheenjohtajan palsta: Vilkaistu taakse ja tähystys eteen	3
Vuosikokous 16.3.2012	5
Toimintakertomus 2011	6
Toimintasuunnitelma 2012	12
Heritage and Individuals – SIEF-raportti Porista 14.–17.9.2011	15
Lectio praecursoria: Martti Puhakka	21
Lectio praecursoria: Sirpa Wahlqvist	27
Vuoden 2011 tutkielmat	32
Aineen taikaa – Näkyvän ja näkymättömän kulttuurin jäljillä	35
Uutisia ja ilmoitusasioita	36
VII Kansatieteen päivät Jyväskylässä 16.–17.3.2012	38

ETHNOS

c/o Tieteiden talo
Kirkkokatu 6, 00170 Helsinki
<http://www.ethnosry.org/>
Toimitus ja taitto: Jussi Lehtonen

Ethnos-tiedote 1/2012
Helmikuu 2012
Painos 230 kpl
ISSN 1796-0959, verkkojulkaisu 1796-0967

Kansikuva

Kuohuviinilaseja dos. Teppo Korhosen juhlakirjan *Aineen taikaa* julkistamistilaisuudessa 19.1.2012.

Kuvaaja: Anne Ala-Pöllänen.

Ethnos ry:n hallitus

Puheenjohtaja: Katriina Siivonen, puh. 040 831 0016, katriina.siivonen@utu.fi

Varapuheenjohtaja / Kansainvälisten asioiden sihteeri: Sanna Lillbroända-Annala, puh. 050 563 7651, slillbro@abo.fi

Sihteeri: Aura Kivilaakso, puh. 040 512 0061, sihteeri@ethnosry.org

Taloudenhoitaja: Elina Anttonen, puh. 045 650 9383, elina.anttonen@gmail.com

Tiedotussihteeri: Jussi Lehtonen, puh. 041 444 4426, jussi.lehtonen@utu.fi

Seminaaris sihteeri: Eerika Koskinen-Koivisto, puh. 040 724 3810,
eerika.koskinen-koivisto@jyu.fi

Julkaisus sihteeri: Tytti Steel, puh. 050 346 6368, tytti.steel@helsinki.fi

Museoyhdyshenkilö: Päivi Yli-Karhula, puh. 040 541 9277,

Puheenjohtajan palsta: Vilkaisu taakse ja tähytys eteen

Katriina Siivonen

Olen päässyt katsomaan Ethnoksen historiaan muutamasta kurkistusaukosta. Perustamisvaiheessa mukana olleet emeritus professori **Matti Räsänen** ja FM **Riitta Räsänen** antoivat haltuuni nivaskan aineistoa Ethnoksen alkuvuosilta. Myös emeritus professori **Pekka Leimu** on antanut Ethnokselle tietoja yhdistyksen perustamisesta. Monilla muillakin olisi varmasti ollut arvokkaita kokemuksia ja tietoja kotikokoelmissaan. Etsimme hallituksessa mahdollisuuksia palata niihin. Hallituksen nykyiset jäsenet ovat nyt koonneet tietoja Ethnoksen arkistosta. Omakin Ethnos-arkistoni kattaa melko pitkän ajan ja olen sitä penkonut.

En voi olla ihailematta sitä, miten hienoa toimintaa on ollut ja miten innolla ihmiset ovat perustamisesta lähtien toimineet Ethnoksessa. On paneuduttu tutkimukseen ja sen tekemiseen, keskusteltu seminaareissa, suunniteltu tutkimushankkeita, otettu kantaa ajankohtaisiin tiedepoliittisiin kysymyksiin, on tehty matkoja ulkomaille, on käynnistetty Kansatieteen päivät dosentti **Sanna Kaisa Spoofin** aloitteesta, pidetty vuosikokousseminaareja ja on tehty aktiivista yhteistyötä unkarilaisten kanssa Suomalais-unkarilaisissa kansatieteellisissä symposiumeissa.

Omana laajana kokonaisuutenaan ovat julkaisut. Ethnos sai Seurasarisäätiöltä vastuulleen Ethnologia Fennica -aikakauskirjan vuosien 1987–88 volyymista 16 alkaen. Ensimmäinen Ethnos-julkaisu ”Teoriaa, aihepiirejä ja näkökulmia kansatieteellisessä tutkimuksessa” ilmestyi vuonna 1985 **Jukka Pennasen**, **Leena Sammallahten** ja **Helena Haapalainen-Tiaisen** toimittamana. Ethnologia Fennican tuoreimman volyymin numero on jo 38. Ethnos-toimitteiden sarjassa on ilmestynyt 15 eri teosta. Uusimpana niistä on juuri ilmestynyt dosentti **Teppo Korhosen** juhla kirjaksi toimitettu teos ”Aineen taikaa”.

Toiminnan ydin jatkuu edelleen. Sääntöjen mukaan yhdistyksen tarkoituksena on muun muassa edistää ja tehdä tunnetuksi kansatieteellistä tutkimusta ja toimia kansatieteen tutkijoiden yhdysiteenä. Julkaisut, seminaarit, muualla toimivien kansatieteilijöiden tapaaminen ja ajatusten vaihtaminen, oman ajattelumme keskeisten asioiden jatkuva tavoittelu ja esillä pitäminen muuttuvassa yhteiskunnassa eivät anna aiheita hellittää valppautta hetkeksikään.

Kiinnostavaa oli huomata, että Ethnoksen 25-vuotisjuhlissa paneuduttiin erityisesti muistelemaan, mutta myös suuntaamaan katsetta tulevaan. Tämä näky Ethnos-tiedot-

teessa 2/1997 silloisen puheenjohtajan, professori **Anna-Maria Åströmin** puheenjohtajan palstalta. Silloin osallistettiin Ethnoksen jäseniä muistelemaan toiminnan aiempia vaiheita.

Olemme nyt Ethnoksen 40-vuotisjuhlavuonna nostaneet juhlavuodelle ominaisesti jälleen menneen, nykyisen ja tulevan tarkastelumme kohteeksi. Nyt toivomme kaikkien Jyväskylään Kansatieteen päiville ja 40-vuotisjuhlaan osallistuvien paitsi muistelevan kanssamme, erityisesti tuottavan näkymiä Ethnoksen tulevaisuudesta. Siihen on päivien aikana mahdollisuus tulevaisuusseinällä, jonne jokainen voi käydä laittamassa omat toiveensa ja ajatuksensa tästä aiheesta.

Myönteisenä tulevaisuuden vaihtoehtona kansatieteen ja Ethnoksen kannalta esitän, että ponnistelu etnologian ja kansatieteen eteen ei lopu koskaan. Sitä on ollut koko Ethnoksen ja alan historian ajan, ja sitä on varmasti oleva niin kauan kuin ala on olemassa tieteiden kentässä. Samalla itse alakin koko ajan muuttuu.

Voin juhlavuoden mietteissä todeta, että oman kokemukseni mukaan yhteistyö nykyisen hallituksen kanssa on ollut hyvin antoisaa. Samaa hellittämätöntä innostusta ja paneutumista, jotka löysin menneiltä vuosilta Ethnoksen eri vaiheita tutkiessani, löydän myös nykyisen hallituksen toiminnasta. Tämän innostuneen hengen tuloksena tarjoamme teille nyt Kansatieteen päivät ja 40-vuotisjuhlan rennoissa ja tulevaisuuteen luottavaisesti katsovissa merkeissä.

VUOSIKOKOUS 16.3.2012

Suomen kansatieteilijöiden yhdistys Ethnos ry:n jäsenet kutsutaan sääntömääräiseen vuosikokoukseen, joka pidetään perjantaina 16.3.2012 kello 17.00–18.30 Historica-rakennuksen huoneessa H306. Kokouksessa käsitellään yhdistyksen sääntöjen 7 § mainitut asiat sekä kohtien 12 ja 13 asiat.

Vuosikokouksen asialista

Suomen kansatieteilijöiden yhdistys Ethnos ry:n vuosikokous 16.3.2012.
Jyväskylän yliopisto, Jyväskylä

1. Kokouksen avaus.
2. Puheenjohtajan valinta.
3. Sihteerin valinta.
4. Pöytäkirjan tarkastajien valinta.
5. Laillisuuden ja päätösvaltaisuuden toteaminen.
6. Kokouksen asialistan hyväksyminen.
7. Vuoden 2011 toimintakertomus.
8. Vuoden 2011 tilinpäätös ja toiminnantarkastajien lausunto.
9. Tilinpäätöksen vahvistaminen ja vastuuvapauden myöntäminen hallitukselle.
10. Vuoden 2013 jäsenmaksun määrääminen.
Hallitus ehdottaa jäsenmaksuun sisältyvän Ethnologia Fennican jäsenhinnan korottamista siten, että jäsenmaksu on vuonna 2013 23 € varsinaisilta jäseniltä ja 13 € opiskelijajäseniltä.
11. Vuoden 2012 toimintasuunnitelma ja talousarvio.
12. Hallituksen jäsenten matkakulut vuosikokouksiin.
Hallitus ehdottaa keskustelua ja päätöksen tekemistä siitä, tulisiko hallituksen jäsenille maksaa vuosikokoukseen osallistumisesta aiheutuvat matkakulut kohtuulliseen rajaan asti.
13. Ethnos ry:n sääntömuutos.
Hallitus esittää, että yhdistyksen hallitukseen lisätään yksi uusi varsinainen jäsen siten, että Ethnologia Fennica ja julkaisut ovat jatkossa eri hallituksen jäsenten vastuulla.
14. Hallituksen erovuoroisten jäsenten ja heidän varajäsentensä valinta.
15. Kahden toiminnantarkastajan ja kahden varatoiminnantarkastajan valinta.
16. Muut esille tulevat asiat.
17. Kokouksen päättäminen.

Toimintakertomus 2011

Vuosi 2011 oli Ethnos ry:n 39. toimintavuosi

Hallinto

Yhdistyksen hallitus kokoontui toimintavuoden aikana neljä kertaa ja piti yhden sähköpostikokouksen. Pöytäkirjakohtia kertyi 61 kappaletta. Yhdistyksen luottamus- ja toimihenkilöinä toimivat kuluneena vuonna seuraavat henkilöt (henkilökohtainen varajäsen ja osallistumiskerrat sulussa):

Puheenjohtaja FT Katriina Siivonen (4) (FT Tiina-Riitta Lappi (-))

Varapuheenjohtaja FT Sanna Lillbroända-Annala (4) (FM Mari Immonen (-))

Hallituksen jäsenet

FM Päivi Yli-Karhula (4) (FM Aila Nieminen (-))

FM Jussi Lehtonen (3) (FM Maija Santikko (4))

FT Arja Turunen 11.3.2011 asti (1) (FL Heli Niskanen (-))

FM Eerika Koskinen-Koivisto 11.3.2011 lähtien (3) (FT Arja Turunen 11.3.2011 lähtien (-))

FM Tytti Steel (4) (FM Salla Tenkanen (-))

Sihteeri FM Aura Kivilaakso (4)

Taloudenhoitaja FM Elina Anttonen (-)

Tiedotussihteeri FM Jussi Lehtonen

Kansainvälisten asioiden sihteeri FT Sanna Lillbroända-Annala

Seminaarisihteeri FT Arja Turunen 11.3.2011 asti, FM Eerika Koskinen-Koivisto 11.3.2011 lähtien

Julkaisusihteeri FM Tytti Steel

Museoyhdysenkilö FM Päivi Yli-Karhula

Tilintarkastajat

FL Niklas Huldén (varsinainen)

FM Mikko Kero (varsinainen)

professori Anna-Maria Åström (varalla)

professori Pirjo Korkiakangas (varalla)

Jäsenistö

Yhdistykseen kuului vuoden 2011 lopussa 183 jäsentä.

Yhdistyksen hyväksyttiin vuoden aikana 5 uutta jäsentä ja yhdistyksestä erosi 3 jäsentä. Lisäksi jäsenrekisteristä poistettiin 37 kolmena vuotena peräkkäin jäsenmaksunsa maksamatta jättänyttä jäsentä.

Kunniajäseniä yhdistykseen kuului vuoden lopussa kahdeksan: professori **Matti Räsänen**, professori **Bertalan Andrásfalvy**, professori **Nils-Arvid Bringéus**, professori **Alexander Fenton**, tohtori **Tamás Hofer**, tohtori **Natalia Schlygina**, professori **Ants Viires** ja professori **Attila Paládi-Kovács**.

Hallituksen kutsumia kirjeenvaihtojäseniä oli kahdeksan: tohtori **Miklós Cseri**, tohtori **Agnes Fülemile**, tohtori **Mats Hellspong**, tohtori **László Lukács**, tohtori **T. W. Lukjantschenko**, tohtori **Mihály Sárkány**, tohtori **Zsuzsa Szarvas** ja professori **Elle Vunder**.

Vuosikokous 11.3.2011

Yhdistyksen vuosikokous pidettiin Tieteiden talolla Helsingissä 11.3.2011. Vuosikokouksen puheenjohtajana toimi FT **Sanna-Kaisa Spoo** ja sihteerinä yhdistyksen sihteeri **Aura Kivilaakso**. Vuosikokoukseen osallistui puheenjohtajan ja sihteerin lisäksi 15 henkilöä.

Seminaari- ja kurssitoiminta

Ethnos-seminaari

Yhdistyksen vuosikokousseminaari, Ethnos-seminaari järjestettiin 11.3.2011 Helsingissä. Seminaarin aihe *Työelämä on toista maata? Etnologian ja kansatieteen anti tämän päivän työelämässä* paneutui kansatieteellisen tutkimuksen ja työelämän kohtaamiseen nykyaikana. Seminaarin puhujina toimivat projektipäällikkö, HuK **Anu Taivainen** Salon kaupungin Hymykuopat-hankkeesta, tiedottaja, **FM Annukka Lyra** Maa- ja metsätalousministeriöstä sekä intendentti, **FM Carina Jaatinen** Espoon kaupunginmuseosta. Seminaarin avasi ja päätti Ethnoksen puheenjohtaja dosentti, FT **Katriina Siivonen**.

Tieteiden yö 2011

Ethnos osallistui 13.1.2011 Tieteiden talolla otsikolla ”Arjen arvoitus” järjestettyyn Tieteiden yöhön. Ethnokselle oli varattu tila salista 208, jossa järjestettiin kolme lyhyttä luentoa. Puhujina toimivat **FM Tytti Steel** aiheella ”Kadonneet satamat”, **FM Salla**

Tenkanen aiheella ”Arjen hetket talteen!” sekä FT **Tiina-Riitta Lappi** aiheella ”Tutkimusretki kaupunkiin”. Ethnoksella oli lisäksi oma piste ja myyntipöytä toisessa kerroksessa. Tieteiden yötä olivat järjestelemässä myös **Päivi Yli-Karhula** ja **Aura Kivilaakso**.

Muu seminaari- ja kurssitoiminta

Jatkettiin vuoden 2012 Kansatieteen päivien suunnittelua yhteistyössä Jyväskylän yliopiston kanssa. Kansatieteen päivien suunnittelutyöryhmään kuuluivat työryhmän puheenjohtajana seminaarisitteeri **Eerika Koskinen-Koivisto** Ethnos ry:stä ja Jyväskylän yliopistosta, **Minna Mäkinen**, **Pilvi Hämeenaho**, **Kirsi-Maria Hytönen**, **Nika Potinkara**, **Arja Turunen** ja **Laura Hirvi** Jyväskylän yliopistosta sekä puheenjohtaja **Katriina Siivonen** ja sihteeri **Aura Kivilaakso** Ethnos ry:stä. Työryhmän jyvaskyläläiset jäsenet kokoontuivat toimintavuoden aikana viidessä kokouksessa Jyväskylässä, joista yhdessä Katriina Siivonen oli mukana. Ethnoksen hallituksen kokouksissa seminaaria suunniteltiin neljässä kokouksessa.

Ethnos ry järjesti 14.–17.9.2011 Porin yliopistokeskuksessa SIEFin Cultural Heritage and Property -työryhmän konferenssin ”Heritage and Individuals” yhteistyössä kyseisen SIEFin työryhmän sekä Suomen Kansantietouden tutkijain Seuran, Turun yliopiston Porissa sijaitsevan Kulttuurituotannon ja maisemantutkimuksen koulutusohjelman, Turun yliopiston erillislaitoksena toimivan Tulevaisuuden Tutkimuskeskuksen ja Porin kaupungin kanssa. Konferenssissa pidettiin CFP-menettelyllä valittuja esitelmiä 24 kappaletta, joista kaksi poissaolevana. Osallistujia saapui kaikkiaan 61 henkeä viidestätoista eri maasta. Keynote-luennoitsijoiksi konferenssiin oli kutsuttu ulkomaisina vieraina apulaisprofessori **Lucky P. C. Belder** (Centre for Intellectual property Law, university of Utrecht) Hollannista ja professori **Ingo Schneider** (Institute für Geschichtswissenschaften und Europäische Ethnologie, University of Innsbruck) Itävallasta. Suomalaisina keynote-luennoitsijoina olivat tutkija, FT **Petja Aarnipuu** (Kalevala-Seura) ja professori **Hannu Saha** (Sibelius-Akatemia). Avausesitelmän piti SIEFin Cultural Heritage and Property -työryhmän puheenjohtaja, professori **Kristin Kuutma** Virosta.

Vuonna 2011 käynnistettiin Suomalais-unkarilaisen symposiumin 2013 valmisteleminen.

Ethnos-palkinto

Kansatieteen päivien yhteydessä jaettiin Ethnos-palkinto vuoden 2010 ansiokkaimmasta pro gradu -tutkielmasta. Palkinnon luovutti dosentti, FT **Ildikó Lehtinen** FM **Jonna Koivistolle**. Jyväskylän yliopiston etnologian oppiaineeseen tehdyn tutkielman

otsikkona oli *Afganistanista Suomeen muuttaneiden 18–25-vuotiaiden naisten identiteetin muotoutuminen kahden kulttuurin välissä sosiaalisen identiteetin näkökulmasta*.

Julkaisuutoiminta

Ethnologia Fennica 2011

Vuonna 2011 julkaistiin *Ethnologia Fennica* 2011, vol. 38., *Multiculturalism in Everyday Life*, joka sisälsi 7 artikkelia, **Pia Olssonin** ja **Pirjo Korkiakankaan** esipuheen sekä kirja-arvioita. Julkaisussa noudatettiin referee-käytäntöä. Toimituskuntaan kuului toimintavuoden aikana uusina jäseninä **Janusz Baranski** ja **Zoltan Fejos**. Vanhoina jäseninä toimituskuntaan kuuluivat **Pirjo Korkiakangas**, **Art Leete**, **Pia Olsson**, **Helena Ruotsala**, **Zsuzsa Szarvas** ja **Anna-Maria Åström**.

Porin V Kansatieteen päivien julkaisu

Porin V Kansatieteen päivien 2008 pohjalta tehtyä julkaisua Cultural Production työstettiin edelleen. Julkaisu sisältää Kansatieteen päivien esitelmiin pohjautuvia artikkeleita. Siitä on jouduttu jättämään pois professori **Reinhard Johlerin** hankkimat saksalaisten etnologien artikkelit yhteistyön kankeuden tähden. Julkaisun toimittavat professori Helena Ruotsala ja dosentti Katriina Siivonen.

Turun VI Kansatieteen päivien 2010 julkaisu

Turun VI Kansatieteen päivien 2010 pohjalta tehtävää julkaisua suunniteltiin. Kaksikielinen eli suomen- ja ruotsinkielinen julkaisu tulee sisältämään Kansatieteen päivien esitelmiin pohjautuvia artikkeleita. Ulkomaisista puhujista kirjoittajiksi ovat lupautuneet professori **Ullrich Kockel** sekä dosentti **Lars-Eric Jönsson**. Julkaisun toimituskuntaan kuuluivat FM **Tytti Steel** Helsingin yliopistosta, FM **Maija Santikko** Turun yliopiston Porin yksiköstä, FT **Sanna Lillbroända-Annala** Åbo Akademiasta ja FT Arja Turunen Jyväskylän yliopistosta.

Etnologisten kyselyaineistojen metodit ja teoria

Jatkettiin Pia Olssonin vetämää, työnimellä ”Etnologisten kyselyaineistojen metodit ja teoria” kulkevaa kirjahanketta. Toimituskuntaan kuuluivat professori Pirjo Korkiakangas, dosentti Pia Olsson, professori Anna-Maria Åström ja professori Helena Ruotsala. Kirja julkaistaan Ethnos-toimitteena.

Kirja Aineen taikaa

Ethnos jatkoi kirjahanketta *Aineen taikaa, Näkyvän ja näkymättömän kulttuurin jäljillä* yhdessä Seurasaarisäätiön ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kanssa. Toimittajina olivat pääsihteeri **Aila Nieminen**, dosentti Pia Olsson, professori Helena Ruotsala ja tutkimusjohtaja Katriina Siivonen. Kirja ilmestyi seuraavissa sarjoissa: Ethnos-toi-

mite 15, Seurasaarisäätiön toimitteita 8 ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1336, Tieto. Kirja julkaistaan kunnioittamaan FT, dosentti **Teppo Korhosen** uraa.

Julkaisufoorumihanke

Ethnos osallistui Tieteellisten seurain valtuuskunnan käynnistämään, julkaisujen laadunarviointiin tähtäävään julkaisufoorumihankkeeseen. Ethnos pyrki myös nostamaan Ethnologia Fennican asemaa julkaisufoorumihankkeen luokituksessa.

Tiedotus

Yhdistyksen toiminnasta ja ajankohtaisista tapahtumista tiedotettiin yhdistyksen verkkosivuilla (www.ethnosry.org). Yhdistyksen jäsenille lähetettiin vuoden aikana kaksi jäsentiedotetta sekä kaksi sähköistä Ethnos-Jäsenkirjettä. Molemmista on ollut yhdistyksen verkkosivuilla luettavissa sähköinen versio. Sähköpostilistan kautta tiedottamista jatkettiin. Yhdistyksen toiminnasta, kuten seminaareista, tiedotettiin myös paikallisesti yliopistoissa sekä yleisillä alan sähköpostilistoilla, muun muassa museopostilistalla.

Jatkettiin Ethnoksen kotisivu-uudistuksen suunnittelemista. Kilpailutettiin kolme mahdollista kotisivujen tekijää, joista sivu-uudistuksen toteuttajaksi valittiin **Ilmari Wärri**.

Talous

Yhdistyksen jäsenmaksu vuonna 2011 oli 20 euroa ja opiskelijajäseneltä 10 euroa. Ethnologia Fennica vol. 38 sisältyi jäsenmaksuun kolmen euron jäsenhintaan. Jäsenmaksutuloilla on rahoitettu yhdistyksen perustoimintoja, hallituksen kokoontumisia ja tiedottamista. Yhdistyksen sihteerille ja taloudenhoitajalle maksettiin 150 euron suuruiset palkkiot.

Sekä omia että muiden kustantajien julkaisuja on myyty aktiivisesti eri tapahtumissa: Tieteiden yössä, Ethnos-seminaarissa ja SIEFin Cultural Heritage and Property -työryhmän konferenssissa Porissa. Seminaareissa on myyty myös muiden kustantajien julkaisuja, joista on saatu provisiota.

Ethnologia Fennican julkaisemiseen (vol. 38/2011) saatiin Tieteellisten seurain valtuuskunnalta 2000 euron apuraha.

TSV:n 100-vuotisjuhlarahasto myönsi 1500 euroa, Jenny ja Antti Wihurin rahasto 4000 euroa ja Tieteellisten seurain valtuuskunta 2000 euroa Kansatieteenpäiviä 2012 varten.

Tieteellisten seurain valtuuskunta myönsi 2000 euroa SIEFin Cultural Heritage and Property -työryhmän kanssa yhdessä Porissa 2011 järjestettyä kansainvälistä konferenssia Heritage and Individuals varten.

Koneen säätiö myönsi 6000 euroa VI Kansatieteen päivien pohjalta tehtävää kulttuuri-perintöä käsittelevää kirjaa varten.

Tiedekustantajien liitto myönsi 875 euroa Ethnologia Fennican ja yhdistyksen verkkosivujen uudistusta varten.

Muu toiminta

Ethnos ry muisti Ethnoksen hallituksen varajäsentä FT Arja Turusta sekä tohtoriksi tulemisesta että lapsen saamisesta.

Toimintasuunnitelma 2012

1. Vuosikokous ja Ethnos-palkinto

Yhdistyksen vuosikokous pidetään perjantaina 16.3.2012 Jyväskylässä.

Vuosikokouksen yhteydessä jaetaan Ethnos-palkinto vuoden 2011 ansiokkaimmasta etnologisesta/ kansatieteellisestä pro gradu -tutkielmasta. Saajan valitsee professori emerita **Kaija Heikkinen**.

2. Seminaari- ja kurssitoiminta

Kansatieteen päivät

VII Kansatieteen päivät järjestetään yhteistyössä Jyväskylän yliopiston Historian ja etnologian laitoksen kanssa Jyväskylän yliopistossa 16.–17.3.2012. Aiheena on *Etnografia: Mitä? Missä? Miten?* Kutsuttuina keynote-luennoitsijoina ovat professori **George Marcus** (University of California, Irvine, USA), professori **Billy Ehn** (Umeå universitet, Ruotsi) ja yliopistotutkija **Tiina-Riitta Lappi** (Jyväskylän yliopisto).

Kansatieteen päiviä valmistelemaan koottuun työryhmään kuuluvat työryhmän puheenjohtajana seminaarisihiteeri **Eerika Koskinen-Koivisto** Ethnos ry:stä ja Jyväskylän yliopistosta, **Minna Mäkinen**, **Pilvi Hämeenaho**, **Kirsi-Maria Hytönen**, **Nika Potinkara**, **Arja Turunen** ja **Laura Hirvi** Jyväskylän yliopistosta sekä **Katriina Siivonen** ja **Aura Kivilaakso** Ethnos ry:stä.

Käynnistetään toimintavuoden aikana alustavasti temalla *tutkimusetikka* pidettävän vuosikokousseminaarin 2013 järjestely.

3. Kansainvälinen toiminta

Toimintavuoden aikana valmistellaan XI Suomalais-unkarilaista symposiumia, joka pidetään Suomessa vuonna 2013. Tavoitteena on laajentaa yhteistyötä Viroon ja hakea toiminnalle uusia muotoja. Uutta toimintaa hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan jo vuonna 2012.

4. Julkaisutoiminta

Toimintavuoden aikana julkaistaan *Ethnologia Fennica* 2012, vol. 39, jonka teema on Koti unelmien ja arjen näyttämönä. Julkaisun päätoimittajana toimii FT **Pirjo Kor-kiakangas**. Toimitussihteerinä toimii Ethnoksen julkaisusihteeriksi FM **Tytti Steel**.

Ethnologia Fennica 2013, vol 40, toimitustyö aloitetaan. Call For Articles lähetetään keväällä ja syksyllä. Toimintavuoden aikana selvitetään mahdollisuuksia *Ethnologia Fennica*n julkaisemiseen myös digitaalisessa muodossa sekä laajennetaan toimituskuntaa uusilla jäsenillä Väli-Euroopan maista.

V Kansatieteen päivien pohjalta tehtävää julkaisua Cultural Production toimitetaan edelleen. Julkaisun toimittavat tutkimusjohtaja Katriina Siivonen ja professori **Helena Ruotsala**.

VI Kansatieteen päivien pohjalta tehtävää, kulttuuriperintöä käsittelevää suomen- ja ruotsinkielistä julkaisua toimitetaan. Julkaisua toimittavat FM Tytti Steel, FT Arja Turunen, FM **Maija Santikko** ja FT **Sanna Lillbroända-Annala**. Kirja julkaistaan Ethnos-toimitteena.

Jatketaan **Pia Olssonin** vetämää, työnimellä ”Etnologisten kyselyaineistojen metodit ja teoria” kulkevaa kirjahanketta. Kirjan toimittavat professori Pirjo Korkiakangas, dosentti Pia Olsson, professori **Anna-Maria Åström** ja professori Helena Ruotsala.

Julkistetaan kirja *Aineen taikaa, Näkyvän ja näkymättömän kulttuurin jäljillä* yhteistyössä Seurasäätiön ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kanssa. Toimittajina ovat pääsihteeriksi **Aila Nieminen**, dosentti Pia Olsson, professori Helena Ruotsala ja tutkimusjohtaja Katriina Siivonen. Kirja ilmestyy seuraavissa sarjoissa: Ethnos-toimite 15, Seurasäätiön toimitteita 8 ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1336, Tieto. Kirja julkaistaan kunnioittamaan FT, dosentti **Teppo Korhosen** uraa.

Seurataan aktiivisesti Tieteellisten Seurain Valtuuskunnan julkaisufoorumin toimintaa ja pyritään vaikuttamaan siihen mahdollisuuksien mukaan.

5. Tiedottaminen

Yhdistyksen toiminnasta ja ajankohtaisista tapahtumista kerrotaan yhdistyksen verkkosivuilla (www.ethnosry.org), sähköpostilistalla, muilla verkkofoorumeilla sekä tarpeen mukaan erillisin tiedottein.

Ethnos-tiedote ilmestyy vuoden 2012 aikana kaksi kertaa. Tiedotteesta on luettavissa sähköinen versio yhdistyksen verkkosivuilla. Sähköinen Ethnos-Jäsenkirje ilmestyy vuonna 2012 kaksi kertaa yhdistyksen verkkosivuilla.

Jatketaan kotisivu-uudistuksen työstämistä. Uudet kotisivut julkaistaan Kansatieteen päivillä.

6. Talous

Yhdistyksen toiminta vuonna 2012 rahoitetaan jäsenmaksuilla, kirjamyynnillä sekä erikseen haettavilla avustuksilla Tieteellisten Seurain Valtuuskunnalta sekä eri rahastoilta ja säätiöiltä.

Jäsenmaksujen keruuseen ja jäsenhankintaan panostetaan. Jäsenmaksun maksamisesta ilmoitetaan näkyvällä paikalla Ethnos-tiedotteessa. Jäsenmaksut peritään toimintavuonna ensimmäistä kertaa alkuvuodesta seminaarimaksujen yhteydessä.

7. Muu toiminta

Ethnos täyttää 40 vuotta vuonna 2012. Juhlavuotta vietetään Kansatieteen päivien yhteydessä Jyväskylässä iltajuhlassa 16.3.2012.

Selvitetään veteraanikansatieteilijöiden haastatteluhankkeen tilanne ja jatketaan hanketta toimintavuoden aikana.

Turussa Ethnos-Aura jatkaa keskustelutapaamisia.

Jyväskylässä etnologian oppiaineen henkilökunta, tutkijat ja tohtorikoulutettavat yhdessä opiskelijoiden kanssa järjestävät tapaamisia Etnologiaklubissa.

Kehitetään yhteistyötä läheisten alojen tieteellisten seurojen kanssa ja toimitaan akateemisissa yhteistyöverkostoissa, muun muassa Tieteellisten Seurojen valtuuskunnassa ja Suomen tiedekustantajien liitossa. Aloitetaan yhteistyö Suomen Kansantietouden tutkimuksen seuran kanssa.

Heritage and Individuals – SIEFin Cultural Heritage and Property -työryhmän konferenssi Porissa 14.–17.9.2011

Teksti: Aura Kivilaakso

Kuvat: Lotta Hannuksela

Porin yliopistokeskuksessa järjestettiin syyskuussa kansainvälisen kansatieteilijöiden, folkloristien ja kulttuuriantropologien yhdistyksen SIEFin (Société Internationale d’Ethnologie et de Folklore) Cultural Heritage and Property -työryhmän kolmas työryhmäkonferenssi. Teemalla *Heritage and Individuals* pidetty konferenssi jatkoi Tartossa ja Lissabonissa aiemmin järjestettyjen konferenssien sarjaa. Aiemmista poiketen konferenssin työryhmiin saattoivat nyt avoimen CFP -menettelyn kautta osallistua työryhmän jäsenien lisäksi myös muut aihealuetta tutkivat.

Konferenssi järjestettiin SIEFin, Turun yliopiston kulttuurituotannon ja maisematutkimuksen koulutusohjelman ja Suomen kansatieteilijöiden yhdistyksen Ethnos ry:n yhteistyönä. Järjestelyihin osallistuivat myös Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura ry, Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Porin yliopistokeskus, Porin kaupunki ja Satakunnan Museo.

Cultural Heritage and Property -työryhmä keskittyy kulttuuriperinnön ja kulttuurisen pääoman ilmenemismuotoihin ja rooleihin kulttuuripoliittisesta ja akateemisesta perspektiivistä. Työryhmä lähestyy aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä sekä sosiaalisena että taloudellisena voimavarana tarkastellen erityisesti kulttuuriperinnön poliittista asemaa nykyaikaisessa ”glokalisoituneessa” maailmassa. Porin konferenssin teemoja, joiden mukaan konferenssin työryhmätkin oli jaettu, olivat aineeton ja aineellinen kulttuuriperintö, kulttuuriperinnön kulttuuriset muutokset menneisyydestä tulevaisuuteen, kulttuuriperinnön yksilölliset ja yhteiset määritelmät ja käyttö, sekä kulttuurisesti kestävä kehitys.

Kulttuuriperinnön määritelmät ja kansalaisen oikeus osallistua

Konferenssi alkoi Porin kaupungintalolla keskiviikkona 14.9.2011 iltavastaanoton merkeissä, missä Cultural Heritage and Property -työryhmän puheenjohtaja, professori **Kristin Kuutma** Tarton yliopistosta Virossa piti konferenssin avajaispuheen. Jo tuolloin korostui työryhmän halu herättää kriittistä keskustelua kulttuuriperinnön määrittelemisestä ja siitä kenellä on oikeus kulttuuriperinnön määrittelemiseen. Kuutma nosti esiin myös kulttuuriperinnön poliittiset kytkökset sekä aineettoman ja aineellisen kulttuuriperinnön välisen kiinteän yhteyden – aineellista kulttuuriperintöä ei ole ilman

Kristin Kuutma.

aineetonta ulottuvuutta, vaan myös esineisiin liittyvät sosiaaliset ja poliittiset kontekstinsa. Näin avajaispuheessa korostui yksi työryhmän keskeisistä tavoitteista: kulttuuriperintöön liittyvien totuttujen ajattelumallien kyseenalaistaminen.

Konferenssin varsinainen työs-kentelyosuus järjestettiin Porin yliopistokeskuksessa torstaina ja perjantaina 15.–16.9. Kulttuuri-tuotannon ja maisemantutkimuk-sen koulutusohjelman puolesta

avajaispuheenvuoron pitivät professori **Outi Tuomi-Nikula**, Suomen kansatieteilijöiden yhdistyksen puolesta puheenjohtaja, dosentti **Katriina Siivonen** ja Suomen Kansantietouden Tutkijain Seuran puolesta FT **Tuulikki Kurki**.

Ensimmäisen Keynote -puheenvuoron piti apulaisprofessori **Lycky P. C. Belder** Utrechtin yliopistosta Hollannista. Belder syventyi kulttuuriperinnön omistussuhteiden problematiikkaan sekä yksilön oikeuteen osallistua yhteisön kulttuurielämään lähinnä kulttuuriperintöä koskevien kansainvälisten lakien ja sopimusten kautta.

Uusia, kulttuuriperintöä koskevia lakeja on noin viimeisen viidenkymmenen vuoden aikana säädetty lisää ympäri maailman. Nämä antavat raamit kulttuuriperintöön liittyvälle toiminnalle ja oikeudelle osallistua siihen. Lakien säätäminen liittyy osin toisen maailmansodan jälkeiseen poliittisesti herkkään aikaan, jolloin kulttuuriperintöön kohdistuneet eettisesti kyseenalaiset siirrot nousivat yleisen keskustelun aiheeksi. Kansallisaarteita ja kansallisidentiteetille tärkeitä esineitä oli viety toisiin maihin jo aiemmin, mutta toisen maailmansodan jälkeen, esimerkiksi juutalaisten taiteen siirtojen yhteydessä, alettiin kansallisten esineiden siirrot kyseenalaistaa entistä painokkaammin.

Belder käsitteli esimerkkitapauksissaan muutamia kiistanalaisia esineitä kuten englantilaisen lordi **Elginin** Ateenan Parthenonista 1800-luvun alussa Britanniaan viemiä marmoreita, jotka yhä aiheuttavat kiistaa siitä kenelle marmoriveistokset oikeastaan kuuluvat. Hän otti esiin myös mm. kulttuuriperintöön liittyvän kaupan ja sen oikeuden, oikeuden tuottaa yhteisöä kuvaavaa taidetta sekä omistajan näennäisen oikeuden päättää omaisuudestaan, jonka yhteisö on luokitellut kulttuurihistoriallisesti arvokkaaksi. Esimerkkitaupukset osoittivat, että aineellinen kulttuuriperintö on haavoit-

tuvaista kaikkialla maailmassa. Sitä käytetään politiikan välineenä ja sillä tavoitellaan hyötyä. Toisaalta puhuttaessa aineettomasta kulttuuriperinnöstä ja sen kansainvälisistä määritelmistä, Belder korosti jokaisen tasavertaista oikeutta osallistua yhteisönsä kulttuuriseen toimintaan.

Mikä lopulta on relevanttia puhuttaessa kulttuuriperinnöstä ja yksilöistä? Belderin puheenvuoron ytimenä oli näkemys, että kulttuuriperinnön vaalimiseen on hankalaa määritellä kaikenkattavia sääntöjä, koska jokaisella ryhmällä on luonteensa ja omat erityispiirteensä. Kun kansainväliset julkilausumat on pyritty sovittamaan niin, että ne huomioisivat tasavertaisesti kaikki ryhmät, on lopputulokseksi saatu kielellisesti vaikeaselkoisia ja varovaisia säännöksiä. On vaikeaa määritellä sitä kenellä on oikeus käyttää ja määritellä kulttuuriperintöä. Aihe on lopulta yksilöllisestikin koettavissa.

Voiko kulttuuriperintö koskaan olla ”autenttista”?

Aineettoman kulttuuriperinnön määrittely- ja oikeuskysymyksiä jatkettiin mm. työryhmässä Heritage, Communication and Individuals, jossa FT **Johanna Björkholm** piti esitelmänsä yksilöiden rooleista kansanmusiikin kentällä. Björkholm jakoi kansanmusiikin parissa toimivat yksilöt karkeasti kahteen ryhmään: musiikin harjoittajiin eli kansanmusikoihin sekä sen omaksujiin eli pääasiassa koulutettuihin, traditioon viittaaviin muusikoihin. Samaa dikotomiaa kansanmusiikin tuottajien ja määrittelijöiden välillä käsitteli kenties tahattomasti päivän toinen keynote-puhuja, kansanmusiikin professori **Hannu Saha** Sibelius Akatemiasta esitelmässään Kaustisten kansanmusiikkifestivaaleista. Hänen mukaansa kansanmusiikkifestivaalien ja kansanmusiikin opetuksen lähtökohtana on nimitäin ”oikean” tiedon ja taidon välittäminen tuleville sukupolville.

Puheenvuoro herätti keskustelua konferenssin osallistujien keskuudessa. Esityksen jälkeen Sahalta pyydettiin vastausta mm. siihen mikä on ”oikeaa” kansanmusiikkia ja kenen musiikkia esimerkiksi Sibelius Akatemiassa opetettava kansanmusiikki oikeastaan on? Puheen-

Hannu Saha.

vuorosta löytyi selkeä yhtymäkohta Johanna Björkholmin tutkimukseen, sillä Sahan esimerkissä kyseessä oli nimenomaisesti tradition tallentaminen, sen vaaliminen ja välittäminen perinteistä omaksumalla.

Edelleen tähän tematiikkaan löytyi yhteneväisyyksiä seuraavana päivänä pidetystä apulaisprofessori **Mats Nilssonin** esitelmästä työryhmässä *Questioning Heritage and Individuals*. Nilsson teki eroa kansantanssin ja populaaritanssin välille ja esitti, että kyseessä voi olla sama tanssi (tai musiikki) riippuen siitä mistä lähtökohdista tanssia harrastetaan. Populaarilla hän tarkoitti tanssimista hovin vuoksi, ilman käsitystä ”oikeasta” tai ”vääristyneestä” tavasta tanssia, kun taas kansantansseja hän piti muodollisempina, säännönmukaisina tansseina, joiden päämääränä on tradition vaaliminen ja aineettoman kulttuuriperinnön siirtäminen tuleville sukupolville.

Kaikkien näiden kolmen – Björkholmin, Sahan ja Nilssonin – puheen lopuksi on todettava, että aineettomalla kulttuuriperinnöllä on olemus muuttua. Mikäli traditionaalisiin taiteen muotoihin suhtaudutaan vapaasti, on luonnollista, että kulttuuri muuttuu ja kehittyy. Opetettu, ns. ylhäältä johdettu tradition vaaliminen johtaa väistämättä vääristymiin, sillä aineetonkin kulttuuriperintö liittyy aina aikaansa. Menneen kulttuurin vaaliminen tässä päivässä muuttumattomana on siten ongelmallista. Rehellisesti ajatellen, voiko tradition konservatiivista vaalimista tässä päivässä kutsua lainkaan ”aumentiseksi”?

Kulttuuriperintö muutoksessa

Ingo Schneider.

Perjantaina Keynote -puheenvuoron piti vät professori **Ingo Schneider** Innsbruckin yliopistosta Itävallasta sekä FT **Petja Aarnipuu** Kalevalaseurasta. Schneider pohti puheenvuorossaan kulttuuriperinnön semanttisuutta eli sitä millaisia merkityksiä kulttuuriperintöön liittyy. Schneider totesi, ettei kulttuuriperinnöstä ole helppo keksiä uutta sanottavaa: aihetta tutkitaan paljon yliopistoissa, siitä on tehty useita tapaustutkimuksia ja koetettu kehittää jopa teoreettisia malleja. Kulttuuriperinnön määrittelemine ja arvottaminen ovat kuitenkin luku itsessään, johon on vaikea esittää pysyviä määritelmiä.

Petja Aarnipuu.

Schneider pohti puheenvuorossaan kulttuuriperinnön alttiutta poliittisille valloille. Hän korosti, että kulttuuriperintö kiinnostaa aina vallanpitäjiä, ja että kulttuuriperintö on aina vaarassa ja uhasa kadota. Metatasolla kulttuuriperintöön liittyy arvottamista ja osin keinotekoistakin valitsemista. Esimerkiksi maailmanperintökohteista koottujen listojen ulkopuolelle jää väistämättä paljon arvokasta. Miten tällaiseen, listalle kuulumattomaan kulttuuriperintöön pitäisi suhtautua? Schneider paneutui puheenvuorossaan myös aineettomaan kulttuuriperintöön, arvottajien valtaan sen määrittelyssä sekä sen säilymiseen/muuttumiseen.

Schneider näki kulttuuriperinnön vaalimisessa keskeisimmässä asemassa yksittäiset ihmiset. Arvottajilla on siis valta päättää siitä mikä on säilyttämisen arvoista ja mikä ei. Kulttuuriperinnön määrittely ei siten koskaan ole demokraattista. Kulttuuriperintö on jatkuvan muutoksen ja uudelleenmäärittelyn prosessissa. Suurempaa linjaa tarkasteltaessa on siten tärkeää miettiä mitä yksilöt ja yhteisöt voivat tehdä kulttuuriperinnön säilymisen eteen.

Petja Aarnipuun puheenvuoro käsitteli sitä, miten Kalevala-eepos levisi maailmanlaajuisesti tunnetuksi tarustoksi. Aarnipuu sanoi Kalevalan suosion pohjaavan niin voimakkaisiin puolestapuhujiin, runoperinteen ihailuun kuin poliittisiin intentioihin. Puheenvuoron pohjalta voi kuitenkin todeta, että vaikka Kalevala on ”vakiinnuttanut” asemansa maailmassamme, ovat lukuisat eri versiot ja käännökset ilman epäilystä muuttaneet alkuperäistä Kalevalaa. Miten eepokselle siis lopulta käy? Säilyykö se, vai onko se jo muuttunut tunnistamattomaksi?

Työryhmä jatkaa kokoontumisiaan

Heritage and Individuals -työryhmäkonferenssi oli tiivis ja monipuolinen katsaus ajan-tasaiseen kulttuuriperinnön tutkimukseen. Päivien jälkeen voi todeta, että aihe puhuttaa kulttuurin tutkijoita kaikkialla maailmassa – seminaariin osallistui tutkijoita neljästätoista maasta, ja kaukaisin kävijä saapui Poriin Brasiliasta saakka. Aihe- ja vaihe-rikkaille puheenvuoroille vastapainoa toivat Satakunnan Museossa torstaina järjestetty

illanvietto kansanmusiikkiesityksineen sekä lauantaina toteutettu Vanhan Rauman ekskursio.

SIEFin Cultural Heritage and Property -työryhmä jatkaa toimintaansa ja säännöllisiksi muotoutuneita konferenssejaan. Työryhmän puheenjohtaja Kristin Kuutma ilmoitti, että seuraava konferenssi järjestetään Barcelonassa ja sitä seuraava Norjassa.

*Katso myös kuvakooste Jäsenkirjeestä 2/2011:
www.ethnosry.org/julkaisut/ethnos-tiedote/*

Yleisöä auditoriossa.

Lectio praecursoria 17.12.2011

Martti Puhakka, FT, Turun yliopisto

”Kirjava on tikka metsässä, ihmisen elämä kirjavampi.” Tähän sananparteen Suomen kansa on kiteyttänyt kokemusperäisen havaintonsa ihmisen elämän monimuotoisuudesta, niistä loputtomista vivahteista, sävyistä ja variaatioista, mitkä liittyvät jokaisen ihmisen elämänkulkuun, kanssakäymiseen, työskentelyyn ja ajatteluun. Jokainen elämäkerrallisen tutkimuksen tekijä päätynee työnsä jossakin vaiheessa samanlaiseen ihmettelevään pohdiskeluun, mikä on tiivistettynä tässä sananparressa.

Väitöskirjani tutkimuskohteena on isäni isän **Onni Puhakan** elämäntyö osana oman aikansa yhteiskunnallista kehitystä ja vuorovaikutuksessa sen kanssa. Puhakan elämänvaiheista tunnetaan parhaiten hänen pellervolaisen osuustoiminnan varhaisvaiheisiin liittyvät tehtävät. Tutkimus on kansatieteen oppialaan kuuluva, mutta siinä on tieteenalan tutkimushistoriasta jossakin määrin poikkeuksellisesti käytetty myös elämäkerrallista aineistoa ja tutkimusotetta.

Elämäkertoja kirjoitetaan kahdella pääasiallisella tavalla: joko kuvailevina tai tutkivina ja analyysoivina. Kuvailevaa elämäkertaa kirjoitettaessa kohteena olevan henkilön elämänvaiheita, tekemisiä ja häneen liittyviä tapahtumia selostetaan sellaisinaan ja useimmiten tapahtumien kulun mukaisessa järjestyksessä. Kuvailevilla elämäkertoilla on toki suuri merkitys kohteena olevien henkilöiden elämäntyön ja elämänvaiheiden esittelyinä ja tallenteina. Tieteellisyyden vaatimuksia tavoittelevalle elämäkertatutkijalle edellä kuvatun kaltainen aineisto on kuitenkin vasta lähtökohta. Analysoiva elämäkertakirjoittamisen tapa on tutkijalle monella tavalla haasteellinen. Ihmisen toiminta, persoonallisuus ja toimintojen takana oleva ajattelu – ihmisenä olemisen kokonaisuus – sisältää niin paljon arvoitukseellisuutta, että vaikka kirjoitettaisiin kuinka mittava, kattava tai analyysoiva elämäkerrallinen tutkimus tahansa, ei kohteena olevaa henkilöä voida rekonstruoida eikä hänen sisintään tavoittaa. Parhaimpiinkin kuvauksiin jää avoimia kohtia. Eräät tutkijat ovat kokeneet tämän vaikeuden niin suureksi, että pitävät elämäkerran kirjoittamista tieteellisen tutkimuksen kannalta lähes mahdottomana tehtävänä.

Tutkimuskohde säilyy jossakin määrin tavoittamattomissa sen vuoksi, että yksilön elämälle on aina leimallista kompleksisuus. Yksilön ratkaisuja ei voi varmuudella päätellä yleistyksien perusteella, siis sen perusteella miten on toimittu tai toimitaan yleisellä tasolla tai tavallisimmin. Ennustaminen tai ennakoiminen ei onnistu samalla tavalla kuin esimerkiksi luonnontieteellisessä tutkimuksessa. Yksilölliset ratkaisut eivät myöskään näy tilastoissa tai yleistyksissä.

Useita tutkimuksia muun muassa Ruotsin suurvalta-ajan henkilöistä tehnyt historioitsija **Peter Englund** puhuu samoista ongelmista, kun hän toteaa, että emme aina ymmärrä edes oman mieleemme ”kiemuroita”, miten voisimme silloin ymmärtää toisen ihmisen ajatuskuvioita, etenkin sellaisten, joita emme tunne tai ole tavanneet henkilökohtaisesti. Kun kuvataan toisen ihmisen elämää, ei voida olla varmoja esimerkiksi siitä, mitkä ovat tutkimuksen kohteena olevan henkilön toiminnan todellisia motiiveja. Englund jos kuka tuntee tämän ongelman, sillä usein hänen tutkimustensa kohteina on jo vuosisatoja sitten kuolleita henkilöitä.

Tuskin on kovin väärin olettaa, että ihmisen toiminnan motiivit eivät aina ole peräisin niin jaloista lähtökohdista kuin annetaan ymmärtää. En missään tapauksessa väitä, että tutkimukseni aihepiiriin liittyvä tapaus, jonka esitän seuraavassa, olisi millään lailla ainakaan osuustoiminnalliselle työlle suuntaa antava, mutta haluan tällä esimerkiksi valaista sitä, että toiminnan motiivit voivat olla joskus varsin arkipäiväisiä, esimerkiksi kanssakäymisen ongelmista johtuvia. Pohjois-Karjalan ensimmäinen osuuskauppa perustettiin Liperiin vuonna 1904. Tämän kaupan perustamisesta annetaan historialähteissä kunnia liperiläiselle maanviljelijä **Juho Hyväriselle**, joka kierteli – kuten mainitaan – osuustoiminnallisen aatteen innoittamana kotiseudullaan parin vuoden ajan osuuskaupan perustamisen tarpeellisuudesta puhuen. Hän onkin epäilemättä ansainnut kaiken kunnian tämän liikkeen perustamisesta, mutta oliko osuustoiminta-ate sittenkään Hyvärisen perimmäisin motiivi valistustyölleen?

Kun haastattelin opintojeni alkuvaiheissa Liperin historiaa hyvin tuntenutta ja monien tapahtumien taustalla vaikuttaneista seikoista selvillä ollutta opetusneuvos **Brynolf Enwaldia**, muistan hänen kertoneen, että maanviljelijä Juho Hyvärinen ja eräs paikallinen maakauppias, millä nimellä 1800-luvun loppupuolen maaseudulla toimineita kauppiaita kutsuttiin, eivät olleet hyvissä väleissä keskenään. Maakauppiiaan siat kulivat ajan tavan mukaan vapaina etsien ruokaa sieltä mistä sattuiivat löytämään. Ne olivat erityisen ihastuneita Hyvärisen viljapeltoon ja kävivät siellä usein ruokailemassa tallaten viljaa. Siat omistava maakauppias ei Hyvärisen mielestä toiminut riittävän tarmokkaasti pitääkseen siat pois pellostä. Hyvärinen oli lopulta kimmastunut tästä niin, että oli päättänyt maksattaa sikojen aiheuttamat menetykset perustamalla maakauppiiaan kilpailijaksi osuuskaupan.

Vaikka elämäkertatutkimusta pidetään ongelmallisena, sitä kuitenkin tehdään. Millaisia ovat tällaisen tutkimuksen käytännön lähestymistavat? Mahdollisuuksia on toki useita. Yksi lähestymistapa on selvittää tutkimuksen kohteena olevan henkilön yksilöllisyyttä, eli sitä, millä tavoin hän poikkeaa muista oman aikakautensa ihmisistä erottuen omaksi persoonakseen. Esimerkiksi väitöskirjassani tavoitteena ei ole ollut pelkästään kuvata historiallisia tapahtumia Onni Puhakan elämänvaiheiden avulla,

vaan kuvata sitä, mikä oli hänelle omintakeinen tapa toimia, miten hän sovelsi omaksumansa maailmankatsomusta muuttuviin tilanteisiin ja tapahtumiin sekä miten ja millaisiin tehtäviin hän joutui ja miten löysi oman yksilöllisen tapansa toimia ja hoitaa tehtäviään. Samanlaista lähestymistapaa on noudattanut **Ilkka Herlin**, joka on tutkinut kansatieteen historian merkkimiehen **Kustaa Vilkun** elämänvaiheita. Myös hän lähestyy tutkimuksensa kohteena olevan henkilön yksilöllisyyttä toiminnan ja ominaislaatuisuuden kautta. Herlin on selvittänyt niitä Vilkun elämänvaiheiden taustalla vaikuttaneita tekijöitä, jotka ovat muovanneet tämän elämänsuuntaa ja vaikuttaneet elämäntehtävien muotoutumiseen.

Elämäkertoja kirjoitetaan melko usein selvittämällä tutkimuksen kohteena olevan henkilön elämänvaiheita ja toimintaa mahdollisimman kattavasti. Jotkut elämäkertatutkijat saattavat keskittyä vain tutkimuksensa kohteena olevan henkilön elämän tärkeimmiksi arvioimiinsa vaiheisiin. Tällaista niin sanottua osaelämäkertaa on tehnyt esimerkiksi **Liisa Lagerstam** Laukon kartanon omistajaa **Gabriel Kurkea** koskevassa väitöskirjassaan. Lagerstamilla on tutkimuksessaan ollut pontimena se, että aatelihenkilöiden elämää valotetaan tavallisesti tuomalla esiin vain heidän julkisia saavutuksiaan. Käsittelemällä myös Kurjen yksityistä, arjen kokemusmaailmaa, Lagerstam tuo uusia näköaloja ja vivahteita aatelielämän yksioikoisesti esitettyihin kuvauksiin. Vaikka Lagerstamin tutkimus ulottuu Gabriel Kurjen koko elämänsuuntaan, ei hänen tavoitteenaan ole ollut kertoa kohteensa elämästä kaikkea mahdollista. Lagerstam sanoo perustaneensa tutkimuksensa Gabriel Kurjen elämän ”pienien mutta kertovien hetkien ja kohtaamisten varaan”.

Tämä saattaa olla toimiva tapa lähestyä tutkimuksen kohteena olevan henkilön yksilöllisyyttä. Onnistuneesti valituilla ”kertovilla hetkillä ja tuokioilla” hänestä voidaan saada esille jotain olennaisempaa kuin vyöryttämällä lukijan eteen suuri määrä yksityiskohtia, jolloin on vaarana, että olennaisia asioita jää havaitsematta.

Elämäkertatutkimuksen tekijä joutuu pohtimaan monenlaisia eettisiä kysymyksiä. Toisesta henkilöstä kirjoittamisessa on kyse hänen haltuun ottamisestaan: tutkija sijoittaa hänet muodostamaansa tulkintojen kehykseen. Jos tutkimusta tehdään jo kuolleesta henkilöstä, tällä ei ole mahdollisuutta puolustautua tutkijan tulkintojen edessä. Nykyisin muistitietoon perustuvassa tutkimuksessa myönnetään objektiivisen tietouden tavoittelun olevan jo lähtökohdiltaan vääränlainen päämäärä. Sekin myönnetään, että elämäkertatutkimusta ei voi tehdä eikä elämäkertaa kirjoittaa ilman, että myös tutkija on osa tutkimuskohdetta ja kirjoittaa jotakin myös itsestään. Elämäkerrallisen tutkimuksen tekijä vaikuttaa väistämättä valinnoillaan ja tulkinnoillaan siihen, millainen henkilökuva tutkimuksen kohteesta muodostuu.

Tutkimukseni aikakautta, 1800-luvun loppua ja 1900-luvun alkua, on luonnehdittu usealla tavalla, näkökulmasta riippuen esimerkiksi modernisaation eli uuden aikaistumisen ja utopioiden aikakaudeksi. Tämä oli aikaa, jota leimasi yhteiskunnallinen epävarmuus ja uhkatekijät. Vaikka tämä aikakausi oli osaltaan vaurastumisen ja teknillisen kehittymisen aikaa, oli kehityksellä myös varjopuolensa. Lisääntyvä vauraus hyödytti ennen kaikkea omistavaa väestönosaa. Teknillinen kehitys vähensi työvoiman tarvetta vaikuttaen työttömän ja vähäosaisen väestön osuuden sekä varallisuuserojen kasvuun. Maaseudulla maataomistavien tilallisten lisääntyvä vauraus ja toisaalta palkkollisten sekä maata omistamattomien kasvava poliittinen tietoisuus synnyttivät paikoin syviä kiuluja näiden ryhmien välille. Poliittisina uhkakuvina oli esimerkiksi vuonna 1901 säädetty asevelvollisuuslaki, jonka mukaan suomalaiset nuorukaiset olisivat saattaneet joutua taistelemaan kauas Suomen rajojen ulkopuolelle. Venäjän vallan toimenpiteet koettiin jopa koko kansakunnan olemassaoloa uhkaavina.

Syntyneitä ongelmia koetettiin ratkaista usealla tavalla. Ratkaisuvaihtoehto johon päätyi huomattava osa väestöstä, oli parempien elämisen mahdollisuuksien etsiminen kotimaan ulkopuolelta. Suomesta Yhdysvaltoihin ”kultaa vuolemaan” lähti vuosien 1821 ja 1929 välisenä aikana yhteensä noin 350 000 henkeä. Suurimmillaan suomalaisten Yhdysvaltoihin suuntautunut siirtolaisuus oli vuosien 1870 ja 1914 välisenä aikana, siis tutkimukseni keskeisellä aikakaudella. Tuolloin siirtolaisiksi lähteneitä oli noin 65 % edellä mainitusta kokonaismäärästä.

Arviolta 8–10 000 suomalaista lähti kotimaastaan tavoittelemaan utopiaa, perustamaan ihanneyhteiskuntia. Heidän perustelunsa olivat monenlaisia, esimerkiksi osalla oli synnä tytymättömyys tsaarin valtaan. **Matti Kurikka**, Sointulan perustajana historiaan jäänyt utopisti, perusteli uuden yhteiskunnan tarpeellisuutta sillä, että kapitalismille oli käännettävä selkä ja perustettava oma sosialistinen ihanneyhteisö kauas Suomen riistäjäluokasta.

Ihanneyhteiskuntien perustajat joutuivat pääsääntöisesti suuresti pettymään utopiakuvitelmiensä sortuessa. Yksi merkittävä epäonnistumisen syy oli se, että he koettivat yhdellä kertaa rakentaa kaikin tavoin uusia yhteiskuntia, yhteiskuntia joissa kaikki olisi eri tavalla kuin ympäröivässä maailmassa.

Suurin osa väestöstä jäi kuitenkin kotimaahan, ja heistä aktiivisimmat mieltivät käytännöllisiä ratkaisuja ongelmien voittamiseksi ja uhkakuvien torjumiseksi. Kehityksessä olleesta osuustoiminta-aatteesta saatiin se toimintamuoto, jota tietoisesti ja aktiivisesti kehittämällä voitiin menestyksellä saada kansalaiset tietoisiksi yhteiskunnallisista uhkakuvista ja ongelmista ja voitiin yhdistää eri kansanosat toimintaan näiden ratkaisemiseksi. Tässä onnistuttiinkin varsin hyvin, monessa suhteessa paljon paremmin kuin aikanaan osattiin kuvitellaan.

Osuustoimintakin oli alunperin utopia, haavekuva paremmista yhteiskunnallisista olosuhteista ja elämästä. Myös osuustoiminnassa oli jo alkuvaiheissa samanlaisia inhimillisistä heikkouksista ja kanssakäymisen ristiriidoista johtuvia vaikeuksia kuin utopiyhteisöjen kohdalla. Sillä oli kuitenkin monessa mielessä paremmat lähtökohdat kuin utopiyhteisöissä: olosuhteet olivat tutut, toiminta- ja elinympäristö sekä olosuhteet olivat sellaisia, joihin oli elämän aikana totuttu. Elämisen perusasiat olivat turvatut, vaikkakaan ne eivät kaikilta osin olleet riittävän hyvällä tasolla. Lisäksi toimintoja suunnittelemassa ja toteutusta ohjaamassa oli ammattitaitoista väkeä.

Modernisaation aikakaudella eläneet ihmiset olivat tietoisia siitä, että yhteiskunnassa oli meneillään voimakasta muutoskehitystä. He eivät kuitenkaan voineet tietää, mihin suuntaan kehitys tulee johtamaan. Me nykyisin elävät tiedämme, miten yhteiskunta ja olosuhteet kehittyivät tuona aikana. Myös meillä nykyajassa elävillä on kohdattavanamme monenlaisia ongelmia, joista useat ovat jopa koko maailman väestöä koskettavia. Vaikka näitä ongelmia yrittävät ratkoa kaikkein viisaimmat aivot, ei kukaan tällä hetkellä tiedä varmuudella kehityksen kulkua. Emme tiedä esimerkiksi, onko Euroopan Unionia parhaillaan koettelevat vaikeudet niin suuria, että unioni on vielä muutaman vuoden kuluttua olemassa ja vieläkö euro on maksuvälineenä edes vuoden kuluttua. Mistä ilmastonmuutoksessa on loppujen lopuksi kysymys ja mitä seurauksia sillä on? Millaisiin seurauksiin nykyinen räjähdysmäinen väestönkasvu johtaa? Ja niin edelleen. Historian antamien opetuksien perusteella en kuitenkaan voi – enkä ainaakaan halua – uskoa, etteikö näitä nykypäivän, välillä toivottomiltakin tuntuvia ongelmia pystytä ratkaisemaan toimivalla tavalla.

Lektioon liittyvää kirjallisuutta

Englund, Peter

2006 Silvermasken. En kort biografi över drottning Kristina. Uddevalla.

Helsti, Hilkka & Stark, Laura & Tuomaala, Saara (toim.)

2006 Modernisaatio ja kansan kokemus Suomessa 1860–1960. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 1101. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Herlin, Ilkka

1993 Kivijalasta harjahirteen. Kustaa Vilkunan yhteiskunnallinen ajattelu ja toiminta. Helsinki: Otava.

Lagerstam, Liisa

2007 A noble life: the cultural biography of Gabriel Kurck (1630–1712). Suomalaisen Tiedeakatemian Toimituksia, Humaniora 349. Helsinki: Suomalainen Tiedeakatemia.

Mazzarella, Merete

1997 Oman elämän kirjoittamisesta – ja muiden. Teoksessa: Aina uusi muisto. Kirjoituksia menneen elämisestä meissä. Toim. Katarina Eskola ja Eeva Peltonen. Nykykulttuurin tutkimusyksikön julkaisuja 54. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Peltoniemi, Teuvo

1985 Kohti parempaa maailmaa. Suomalaisen ihannesiirotkunnan 1700-luvulta nykypäivään. Helsinki: Otava.

Salimäki, Harri

2000 Isänmaan ja urheilu-uskon mies. Lauri Pihkala modernin urheiluaatteen esitaistelijana. Bibliotheca historica 62. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

FM Martti Puhakan kansatieteen väitöskirjan ”Rukoile ja työtä tee. Onni Puhakan kehitys innovaattorista oman tien kulkijaksi” tarkastustilaisuus järjestettiin 17. joulukuuta 2011 Turun yliopistossa.

Vastaväittäjänä toimi professori Tapani Köppä (Helsingin yliopiston Ruralia-instituutti) ja kustoksena professori Helena Ruotsala (Turun yliopisto).

Olethan muistanut liittyä Ethnoksen sähköpostilistalle?

Jos et kuulu vielä Ethnoksen omalle sähköpostilistalle, kannattaa liittyä nyt!

Kaksi kertaa vuodessa ilmestyvästä **Jäsenkirjeestä** lähetetään listalle kuuluville henkilöille muistutus ja lisäksi saat tiedotteita ajankohtaisista alamme tapahtumista ja tilaisuuksista.

Listalle voi liittyä osoitteessa <https://lists.utu.fi/mailman/listinfo/ethnos> tai lähettämällä sähköpostia Ethnos ry:n tiedotussihteerille, jussi.lehtonen@utu.fi.

Lectio praecursoria 27.1.2012

Sirpa Wahlqvist, FL (väit.), Turun yliopisto

Toinen maailmansota ja sen seuraukset suomalaisille ovat jatkuvan kiinnostuksen kohteena mitä moninlaisimmin tavoin. Viime aikoina TV:ssä on esitetty useita dokumentteja, joissa on käsitelty sotakorvausten merkitystä Suomelle ja suomalaisille. Kansallisteatterissa käynnistetään parhaillaan Neuvostoliittoprojektia, jossa paneudutaan kollektiivisen muistin käsitteen kautta suomalaisten suhteeseen naapurimaahan Neuvostoliiton aikana. Sotakorvaustoihin osallistuneiden suomalaisten telakoiden edustajat ovat esittäneet, että sodan jälkeistä aikakautta tulisi tutkia tarkemmin teollisuuden näkökulmasta. Myös useat tutkijat ovat samaan aikaan tuoneet esille sen, että sodan jälkeinen aikakausi vaatisi vielä uutta tutkimusta.

Tässä tutkimuksessa olen paneutunut raumalaisen F.W. Hollming Oy:n telakan sotakorvausalusten, erityisesti puukuunareiden rakentamiseen ja laivojen rakentajiin. Aihetta on tutkittu aikaisemminkin. Tutkimukseni kuitenkin osoittaa, että tämän yhdenkin yhtiön sotakorvausaikaan liittyy niin paljon erilaisia näkökulmia ja kysymyksiä, etten tutkimuksessa pysty antamaan niihin tyhjentäviä vastauksia, pikemminkin tutkimus toivottavasti herättää uusia avauksia ja kiinnostavia kysymyksiä.

Tutkimukseni ”Sydämellä rakennetut seililaivat, sotakorvauskuunareiden rakentaminen ja rakentajat F.W. Hollming Oy:n telakalla Raumalla vuosina 1945–1952” on monitieteellinen ja sen lähdeaineisto on laaja ja moninainen. Historiantutkimuksen menetelmät ovat pitkälti käytössä silloin, kun aikaisempaan tutkimukseen pohjautuen, lähinnä kirjallisia lähteitä käyttäen, kokoan taustan Hollmingin puukuunarinrakentamiselle eli kerron, miten laivanrakennusteollisuus Suomessa on kehittynyt sen syntyajoista tähän päivään ja toisaalta, millainen on suomalaisen puulaivanrakennuksen historia. Tavoitteenani on osoittaa Hollmingin koivistolaisperäisen puulaivanrakennuksen paikka ja merkitys tässä kokonaisuudessa.

Kirjallisten lähteiden ohessa olen hyödyntänyt eri arkistojen kokoelmia. Yhtiön omien arkistoaineistojen lisäksi mielenkiintoista tietoa sotakorvausajasta antaa muun muassa Sotakorvausteollisuuden laaja arkisto. Arkistolähteiden avulla olen pystynyt saamaan valoa mm. kysymykseen siitä, miten erilaisia tai samanlaisia sotakorvauskuunareita rakentaneet telakat olivat.

Kolmantena lähdeaineistona olen käyttänyt tutkimuksessani kuunarinrakentajien haastatteluja. Osa niistä, kuten Tampereen yliopiston kansanperinteen arkiston **Erkki Ala-Könnin** tekemät haastattelut, Turun yliopiston kulttuurien tutkimuksen arkistossa

ja Rauman museon arkistossa olleet haastattelut, ovat laajalti tunnettuja ja hyödynnettyjäkin. Merkittävä osa haastattelumateriaalista on kuitenkin sellaista, jonka olen itse nauhoittanut 1980-luvulla ja joka ei ole ollut muiden tutkijoiden käytössä. Näihin eri aikoina tehtyihin haastatteluihin sisältyvä muistitieto on tässä tutkimuksessa keskeisin, ainutlaatuinen lähdeaineisto ja siksi työn teoriapohjakin perustuu muistitiedon käyttöön ja sen tulkintaan.

Sotakorvauskuunareiden tutkimisessa fokuksen painottuminen muistitietoon ei ole kuitenkaan itsestään selvyys. Tämän tutkimuksen eri vaiheissa on tullut vastaan polkuja, joita olisi ollut mielenkiintoista lähteä seuraamaan historian tutkimuksen metodein vielä pidemmälle ja käytössä olleeseen aineistoon pohjautuen olisikin voinut tehdä hyvinkin erilaisen tutkimuksen, jos kiinnostuksen kohde olisi vaikkapa taloushistoria. Suoritin kolme vuotta sitten johtamistaidon erikoisammattitutkinnon ja johtamistaidon opintojen yhteydessä huomasin tässä tutkimusaineistossa niin mielenkiintoisia aineksia johtamisesta ja organisaation kulttuurista, että tutkimus oli saada aivan eri suunnan ja tutkimuksen lopputuloskin olisi ollut jotain aivan muuta kuin mitä se on nyt.

Suomalaisessa kansatieteessä 1990- ja 2000-luvuilla muuttunut suhtautuminen muistitietoon ja sen tulkintaan on ollut ratkaiseva tekijä sille, että tutkimuksessani nimenomaan muistitieto ja laivanrakentajien omat kokemukset ovat sen keskiössä. Ajattelen, että haastatteluaineisto ja sen tulkinta tuo uuden näkökulman sotakorvausajan tutkimukseen. Perinteinen muistitiedon hyödyntäminen tutkimuksessa ei tätä samalla tavoin mahdollistaisi ja selvennän seuraavaksi, miksi näin on.

Haastattelin siis itse laivanrakentajia 1980-luvulla sotakorvausajasta. Tähtäimessä minulla oli pro gradu-tutkielma sotakorvauskuunareiden rakentamisesta. Laivanrakentajien haastattelujen avulla halusin luoda kokonaiskuvan siitä, miten puinen purjelaiva rakennettiin ja kysymykset rajoittuivatkin lähinnä laivan rakentamiseen ja rakenteiden selvittämiseen, mikä sinänsä oli riittävän haastava tehtävä! Vielä tuolloin haastatteluaineistoihin suhtauduttiin yleisesti niin, että ne täydensivät muita lähteitä ja olivat niitä heikompia. Yksittäisillä mielipiteillä ei ollut merkitystä, mutta jos useampi haastateltava muisti asian samoin, voitiin olla vakuuttuneita tiedon paikkansapitävyydestä. Jos olisin tuolloin tehnyt samasta aineistosta tutkimuksen, se olisi voinut saada nimekseen ”Ramalla ja moskalla”. Nimi kertoisi niistä erikoistyökaluista, joilla laiva rakennettiin. Itse työ ja sen tuotos oli tuolloin tutkimuksen keskipisteessä.

Opintoni jäivät muiden toimien varjoon, mutta palasin aiheen piiriin vuosituhannen vaihteessa, jolloin lopulta tein pro gradun ja jatkoin lisensiaatin tutkimuksella. Tuossa vaiheessa perehdyin uudelleen muistitiedon käyttöön tutkimuksessa ja huomasin sen muuttuneen perin pohjin siitä, mitä olin aikaisemmin asiasta tiennyt. Nyt muistitieto

oli saanut tasa-arvoisen arvostuksen muiden lähteiden rinnalla ja yksilöllisetkin muistot olivat arvokkaita. Tutkimuksen kohteena voi nyt olla ihmisten ja yhteisöjen oman historian tavoittaminen ja aikaisemmin ohitetun näkyväksi tekeminen, ihmisten omien kokemusten ja menneisyyden tulkintojen esiin saaminen ja vakavasti ottaminen.

Uusien näkemysten myötä myös oma suhtautumiseni aineistooni muuttui ja ymmärsin, että tässä tutkimuksessa nimenomaan haastatteluaineisto on se erityinen kokonaisuus, jota tutkimalla voin saada esille uutta tutkimustietoa sotakorvausajasta. Muistan kuitenkin lisensiaattiseminaarissa 2000-luvun alussa vielä kertoneeni, että tämä aineisto ei mahdollista selvittää esimerkiksi sitä, miten rakentajat suhtautuivat sotakorvauksiin tai venäläisiin valvojiin telakalla, kun näitä asioita ei oltu haastateltavilta kysytyt.

Palasin tutkimuksen pariin muutama vuosi sitten ja perehdyin siihen, miten muistitietotutkimus oli kehittynyt 2000-luvun ensimmäisellä vuosikymmenellä. Nyt korostettiin entistä enemmän kertojan omaa historiantähtäystä ja totuutta ja kertojan subjektiivisuutta. Muistitietotutkimuksessa todennäköisyys korvaa perinteisen totuuden etsimisen ja sille on ominaista kriittinen suhtautuminen itsestään selvänä pidettyyn tietoon. Professori **Korkiakankaan** mukaan nykyisin etnologista muistin ja muistelun tutkimusta luonnehtivat tavoitteet kuvata, analysoida ja tulkita monipuolisesti sitä, miten ihmiset kulttuurisina toimijoina kokevat ja jäsentävät menneitä niin ajallisena jatkumona kuin menneen ja nykyisen yhdistävänä konstruktiona.

Nämä ajatukset saivat minutkin miettimään uudelleen käytettävissäni olevaa aineistoa ja yksilöllisten muistojen korostaminen sai minut lukemaan ja lopulta kuuntelemaan nauhoitukseni uudelleen, sillä aikaisemminhan olin pitänyt yksilöllisiä muistoja melko vähämerkityksellisinä. Haastatteluista alkoikin löytyä paljon sellaista tietoa, jota en uskonut niissä olevan. Jos ennen olin sitä mieltä, että haastattelut eivät kerro esimerkiksi laivanrakentajien mielipiteistä työhönsä, erään haastateltavan toteamus sivulauseessa ”Siin ei ollu muuta kuin paljaat nyrkit ja hyvä tahto” kertoo kuitenkin asiasta paljon. Saati sitten, mitä kertoo haastattelusta poimittu katkelma, jossa kuvataan tälle työpaikalle ominaista kilpatyötä, johon yhtiön johdon piti puuttua: ”Se olikii kyl työmiehii vika ko tehtii, tekkiivät kilpaa, ni monet tekkiit itseen nii väyksii, ettei tahtooneet kottii päästä. Hollming sano, et semmonen ei oo tarkotus, ett tavallisel työl täytyy ihmisen pärjätä.”

Kun nyt uudella asenteella kuuntelin 1980-luvulla tehdyt nauhoitukset, alkoi minulle valjeta näiden paljon puhuvien, aikaisemmin ohittamieni yksityiskohtien merkitysten lisäksi myös se, mitä uusi tutkimussuunta toteaa muistitiedon tulkinnasta ja sen tärkeydestä. Muun muassa **Alessandro Portelli** ja **Paul Thompson** korostavat, että suulliset lähteet eivät kerro vain siitä, mitä ihmiset tekivät, vaan myös siitä, mitä he halusivat tehdä, mitä he uskoivat tekevänsä ja mitä he jälkikäteen katsoivat tehneensä.

Historia ei ole vain tapahtumia, rakenteita tai toimintatapoja vaan myös sitä, miten nämä on koettu ja miten ne muistetaan.

Olin ällistynyt, miten paljon sama vanha, mielestäni jo loppuun kaluttu tutkimusaineisto yhtäkkiä voikin näyttää niin erilaiselta! Kun minua on kritisoitu siitä, että olen käyttänyt vanhaa, perinteiseen teoriapohjaan perustuvaa tutkimusaineistoa, tulkitsemalla kysymyksiä 2000-luvun teorioin, en itse näe tässä minkäänlaista ristiriitaa. Näen, että kysymys on samasta asiasta kuin mikrohistoriallisessa tutkimustavassa, jota itsekin käytän tässä tutkimuksessa. Siinä tarkastelu rajataan pienelle alueelle, pienten ihmisten toimintaan, jotta voidaan saada yhteiskunnan ja ihmisten toiminnan rakenteet esille laajemmin makrohistoriallisella tasolla. Myöskään mikrohistoriassa lähdeaineiston ei tarvitse olla uutta, uutta on sen sijaan tapa, jolla lähdeaineistoa käytetään. Jokin pieni, merkityksettömältä tuntuva yksityiskohta voi tarjota tutkijalle uuden näkökulman hypoteesin esittämiseksi.

Näiden ajatusten innoittamana pystynkin nyt mielestäni tuomaan esiin uusia näkökulmia ja myös uutta tietoa sotakorvauskuunareiden rakentamisen ajasta tällä telakalla. Työ painottuu laivanrakentajien näkökulmaan ja se on arvokasta jo siitäkin syystä, että aikaisemmin itse rakentajat, heidän kokemuksensa ja näkemyksensä ovat olleet hyvin vähän esillä tämän telakan osalta, mutta myös laajemmin sotakorvauksista puhuttaessa. Nyt voin antaa yhden tulkinnan, siis korostan, en yhtä ja ainoaa lopullista ja oikeaa vastausta, siitä, millaista oli tehdä sotakorvaustöitä ja miten nämä koivistolaisperäiset laivanrakentajat asian kokivat. Tutkimuksen nimi ”Sydämellä rakennetut seililaivat” kiteyttää tuota tulkintaa osuvasti. Tällainen johtopäätös käytettävissä olevasta aineistosta on ainakin minulle ollut mahdollista tehdä vasta aivan viime vuosina ja sen seurauksena, miten muistitietotutkimus ja muistitiedon tulkinta on kulttuurin tutkimuksen piirissä muuttunut.

Kun 80-luvulla nuorena kansatieteen opiskelijana sain hienon tilaisuuden tehdä kesätyönä itselleni hyvin mieluisaa haastattelutyötä, oli tapana käyttää valmiita haastattelulomakkeita tai vähintään turvautua teemahaastatteluun, jossa oli rakennettu haastattelurunko, vaikka yksilöityjä kysymyksiä ei oltu ennalta laadittu. Muistan hyvin, miten minua harmitti, kun aina välillä haastateltava eksyi aiheesta sivuraiteille ja ryhtyi kertomaan jotain muuta kuin vastaamaan hänelle esitettyihin kysymyksiin. No, litteroida tätä ei ainakaan tarvinnut, mietin mielessäni.

Jos nyt saisin tilaisuuden tehdä vastaavaa haastattelutyötä, ymmärtäisin – huolimatta siitä, että olen luonteeltani kovin hätäinen – antaa haastateltavan kertoa myös sellaisia asioita, jotka eivät kiinnosta minua itseäni, ainakaan juuri nyt. Mitä ajattelit, miltä asiat tuntuivat, mikä jäi erityisesti mieleen, mikä oli parasta, mikä jäi vaivaamaan, mikä harmittaa vieläkin, näitäkin kysymyksiä pitää kysyä. Haastateltavan omat näke-

mykset asiasta ovat erittäin arvokasta tietoa. Olisiko viisasta suorastaan luopua haastattelurungosta ja antaa haastateltavan ensin kertoa vapaasti aiheesta, ilman kysymysten ohjailua? Todennäköisesti kokonaiskuva olisi tällä tavalla monivivahteisempi ja kiinnostavampi.

Joka tapauksessa kertomatta jää jotain, jota kertoja ei halua kertoa tai on aktiivisesti tai passiivisesti unohtanut. Näiden kysymysten pohtiminen on tutkijalle jo suorastaan mielikuvitusta kiehtovaa. Ja onhan sotakorvauskuunareiden rakentamisen aika ja siihen liittyvät kysymykset niin mielenkiintoinen aihe, että siihen ovat monet kirjailijatkin tarttuneet. Lopuksi luen **Leena Landerin** kirjailijan vapaudella kerrotun, tunnelmaltaan osuvan kuvauksen kirjasta Iloisen kotiinpaluun asuinsijat:

”Telakalle oli haalittu kaikki puulaivojen rakentamisesta jotain tietävät; vanha ammattiväki oli vähissä samoin kuin purjeentekijät, mutta laivansa menettäneet merikapteenit tulivat ohjaamaan veistoa ja ompelemaan purjeita. Miehet menivät metsään etsimään kolmekymmentämetrisiä mastopuita; koko maa haravoitiin; ketut ja jänikset pakenivat koloihinsa, tanner rytkyi.

Koittaa aamu, jolloin kymmenen miestä odottaa kirves kädessä telakan rantakallioilla auringon noustessa.

Siitä alkaa kuunarien veistäminen.”

FL Sirpa Wahlqvistin kansatieteen väitöskirjan ”Sydämellä rakennetut seililaivat. Sotakorvauskuunareiden rakentaminen ja rakentajat F.W. Hollming Oy:n telakalla Raumalla 1945–1952” tarkastustilaisuus järjestettiin 27. tammikuuta 2012 Turun yliopistossa.

Vastaväittäjänä toimi professori Pirjo Korkiakangas (Jyväskylän yliopisto) ja kustoksena professori Helena Ruotsala (Turun yliopisto).

Vuoden 2011 tutkielmat

Pro gradu -tutkielmat, lisensiaatintyöt ja väitöskirjat

Helsingin yliopisto, Kansatiede

Väitöskirjat

- **Kanerva, Jari:** Alppiihdon alkutaival. Pujottelu- ja tunturihiihto Suomessa 1920-luvulta 1960-luvulle.
- **Nyman, Harri:** Uloimmalla rannalla. Luotsi- ja majakkamiesperheet asemayhdyskunnissaan.

Pro gradu -tutkielmat

- **Alen, Inka:** Kotiosoitteena valtion piha. Rautatieläisten asuinalueesta museoksi.
- **Hakamies, Inkeri:** Elämä vaihdossa. Suomalaisen vaihto-opiskelijan arki ja yhteisöt 2000-luvun Berliinissä.
- **Hake, Kaisa:** Alistettu ja kadehdittu - naimattomuus 1900-luvun alkupuolella naisten koekomana ja muistelemana.
- **Hämäri, Laura:** Kinnasneulatekniikan muutos perinnekäsityöstä muoti-ilmiöksi.
- **Jäntti, Eliisa:** Hiidenkirnut Askolan nähtävyytenä.
- **Möttönen, Pauli:** Yhteisöllisyys ja yhteisö jälleenrakennuskauden tyyppitalojen rakentajien muistamana.
- **Winberg, Annika:** En portfölj och en taburet. Det textila i Zacharias Topelis hem Björkudden.

Jyväskylän yliopisto, Etnologia

Väitöskirjat

- **Salminen, Elina:** Monta kuvaa menneisyydestä. Etnologinen tutkimus museokokoelmien yksityisyydestä ja julkisuudesta. *Jyväskylä Studies in Humanities* 149. Jyväskylän yliopisto, 225 s. [Elektroninen julkaisu]
- **Turunen, Arja:** Hame, housut, hamehousut! Vai mikä on tulevaisuutemme? Naisten päällyshousujen käyttöä koskevat pukeutumisohjeet ja niissä rakentuvat naiseuden ihanteet suomalaisissa naistenlehdissä 1889–1945. *Kansatieteellinen Arkisto* 53. Helsinki: Suomen Muinaismuistoyhdistys, 458 s.

Pro gradu -tutkielmat

- **Arponen, Jenny:** Norppasota Saimaalla? Etnologinen tutkimus ympäristökongfliktista, 84s.
- **Harjunpää, Johanna:** Vessapaperia ja veistoksia. Mäntän kaupungin muutos tehdaskaupungista taidekaupungiksi, 97s.
- **Hirvonen, Hanna:** Iholla. Tatuoinnit identiteetin ja ruumiillisuuden merkitsijöinä.

- **Hirvonen, Sini:** Kuka omistaa menneisyyden? Vapaaehtoiset ja virkamiehet museotoimijoina, 91s.
- **Huttunen, Anne:** Siestakapinaa ja työn eetosta. Suomalaisten ekspatriaattien kokemuksia nykyajan siirtolaisuudesta Uruguayssa, 90s.
- **Jouttimäki, Pirjo:** Pieniä pysähdyksen hetkiä. Saattohoitajat kuolevan vierellä, 72s.
- **Kinnunen, Sari:** ”Isä oli sellainen Karjalan karhu.” Etnologinen tapaustutkimus valokuvaa-ajan elämästä ja valokuvista, 93s.
- **Leinonen, Sari:** Yhteisön muisteltu muutos, 81s.
- **Mäkinen, Teija:** Omaisuuden dokumentointi. Jyväskyläläiset perukirjat arkistotieteen näkökulmasta, 93s.
- **Niskanen, Susanna:** Astrologiaa, salatiedettä ja kamomillakääreitä. Tutkimus kansanparantajien käsikirjoituksesta 1920-lvulta, 87s.
- **Seppä, Maaru:** ”Ne kärsimykset ne haavat jotka kansamme pelastivat”: Suomen suuri sotakertomus vuosilta 1939–1944.
- **Varis, Sari:** ”Kaikilla on se yks ja sama elintila täällä mut et kuinka erilaisia me kuiteski ollaan”. Matkustamisen ja vieraan kulttuurin kohtaamisen merkitys matkailualalla työskenteleville.
- **Ylönen, Hanna-Leena:** Kokemuksia kokonaisuudesta. Tutkielma kehollisuuden ja maailmankatsomuksen suhteessa buenosairesilaisten joogaavien katolisten keskuudessa, 122s.

Turun yliopisto, Kansatiede

Väitöskirja

- **Puhakka, Martti:** Rukoile ja työtä tee. Onni Puhakan kehitys innovaattorista oman tien kuljijaksi. 2011.

Pro gradu -tutkielmat

- **Pihlajavirta, Reetta:** Nuorison taidetapahtuma. Kulttuurista nuorisotyötä kulttuuripolitiikan näyttämöllä. Pro Gradu -tutkielma, maaliskuu 2011, 79s., 2 liites. TYKL 2711.
- **Tuusa, Tanja:** Romaniprinsessat. Vaatteet osana suomalaisen romaninaisen identiteettiä. Pro Gradu -tutkielma, maaliskuu 2011, 124s., 8 kuvaliites. TYKL 2712.
- **Alakärppä, Anna-Maija:** Viimeinen juhlapuku – kuolinvaatteen valmistaminen käsityöllisenä prosessina. Pro Gradu -tutkielma, huhtikuu 2011, 88s., 6 kuvaliites. TYKL 2713.
- **Tuisku, Maiju:** Liha on verestä, mutta sisus on teräksestä – Pohjalaisuus ja puukkojunkkarit Samuli Paulaharjun aineistossa. Pro Gradu -tutkielma, kesäkuu 2011, 138s. TYKL 2719.
- **Simola, Anne:** Joki matkailun ja kulttuurin tilana - Turun kulttuuripääkaupunkivuoden mahdollisuudet Aurajokialueen matkailun kehittämiseksi. Pro Gradu -tutkielma, lokakuu 2011, 80s. TYKL 2720.
- **Kuosmanen, Mari:** Kaikki rakastavat kuningasta - Thaimaalaisien kokemus thaimaalaisuudesta ja Suomeen sopeutumisesta. Pro Gradu -tutkielma, lokakuu 2011, 85s. 4 liites. TYKL 2722.
- **Herrala, Maria:** Aurajoen sillat. Siltojen vaikutus Turun kaupunkikuvaan. Pro Gradu -tutkielma, Marraskuu 2011, 112s., 3 liites. TYKL 2721.

Turun yliopisto, Kulttuuriperinnön tutkimus

Pro gradu -tutkielmat

- **Heikkilä, Suvi:** Kulttuurinen vaikuttavuus. Metodologinen pohdinta Satakunnan rahaston apurahojen kulttuurisen vaikuttavuuden kartoittamisesta.
- **Björklund, Stina:** Sigrid Juséliuksen jäljillä. Heijastuksia porvarillisesta lapsuudesta ja lapsuuden ihanteista 1800-luvun lopun Suomessa.
- **Laine, Tarja:** Kulttuuriperintönä kaksikielisyys – Björneborgs svenska samskola.
- **Mattila, Tommi:** Käsityöyrittäjien ammattiintyytyväisyys Satakunnassa 2010.
- **Ruohomäki, Anni:** Tehdastyön teknologian kulttuurinen omaksuminen ja työturvallisuusajattelun muotoutuminen Porin puuvillatehtaalla 1900–1994.
- **Salminen, Miina:** ”(...) sosiaalistuin, elin, olin ja koin...” – Porin Ränni nuorison kertomana paikkana.
- **Vähämäki, Pia:** ”Nyt muistellaan sitä aikaa ko käytiin Puuvillatehtaal töis”
- **Välimäki, Katriina:** ”Sydän on rauhallinen”. Arki ja ylijäisyys ikääntyneiden maahanmuuttajanaisten elämäkertomuksissa Porissa 2000-luvun alussa.

Åbo Akademi, Etnologi

Pro gradu -tutkielmat

- **Ackrén, Ann-Britt:** De åländska marthorna - samhällsbyggare och kulturförvaltare. Åbo 2011, 96 sid. + bilaga.
- **Ahlkvist, Karin:** Turbåtstrafiken i Replot skärgård 1907–1954. Åbo 2011, 79 sid. + bilaga
- **Beck, Rasmus:** Livsstil med musiken i fokus. En studie i undergroundfansens beteende inom metalmusiken. Åbo 2011, 102 sid. + bilaga
- **Franck, Anna:** Jaget på bild – om porträttfotografier, deras tillkomst och funktioner. Åbo 2011, 94 sid. + bilaga

AINEEN TAIKAA – NÄKYVÄN JA NÄKYMÄTTÖMÄN KULTTUURIN JÄLJILLÄ

Aineen taikaa -teos julkaistiin Helsingissä tammikuun lopussa. Sen artikkeleissa käsitellään ainetta, joka on näkyvä, käsin kosketeltava osa arkeamme. Samalla sen taakse kätkeytyy tunteita, toimia ja merkityksiä, jotka eivät välttämättä ensi näkemältä hahmotu materiaalisen kulttuurin hyödyntäjälle tai tarkastelijalle.

Laaja kirjoittajakunta edustaa kansatieteen, etnologian, antropologian, arkeologian ja taidehistorian aloja. *Aineen taikaa* -teoksen kirjoittajat paneutuvat tähän näkyvän ja näkymättömän, aineellisen ja aineettoman, kulttuurin vuoropuheluun. Samalla heidän esittelemänsä ilmiöt avaavat näkökulmia yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan välisiin suhteisiin, joissa välittäjänä toimii materia.

Kansatieteen dosentti Teppo Korhoselle omistetun juhlakirjan ovat toimittaneet Aila Nieminen, Pia Olsson, Helena Ruotsala ja Katriina Siivonen. Se on ilmestynyt Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran (Tieto), Ethnos ry:n (Ethnos-toimite 15) ja Seurasaarisäätiön (Seurasaarisäätiön toimitteita 8) julkaisusarjoissa. Kirjaa on saatavana ainakin Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran ja Tiedekirjan myymälöistä (30,00 €).

Teppo Korhonen kirjan julkistamistilaisuudessa 19.1.2012 Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran juhlasalissa.

Kuvaaja: Anne Ala-Pöllänen

Ethnos ry. toivottaa mukavia mutta tuotteliaita eläkepäiviä Teppo Korhoselle!

Uutisia ja ilmoitusasioita

■ *Ethnoksen Gradu-palkinto 2011* ■ *J.U.E. Lehtonen ja Teppo Korhonen eläkkeelle* ■ *Etnologinen tapahtumakalenteri* ■ *Seuraava Ethnos-tiedote / Jäsenkirje*

Ethnoksen Gradu-palkinto 2011

Ethnos ry:n perinteinen Vuoden Gradu -palkinto jaetaan 16.3.2012 VII Kansatieteen päivillä järjestettävän vuosikokouksen yhteydessä. Tällä kertaa valinnan suorittaa professori emerita **Kaija Heikkinen**. Kilpaan on ilmoitettu seuraavat pinnäytteet:

- **Helsingin yliopisto – Inkeri Hakamies:** Elämää vaihdossa. Suomalaisen vaihto-opiskelijan arki ja yhteisöt 2000-luvun Berliinissä.
- **Jyväskylän yliopisto – Maaru Seppä:** ”Ne kärsimykset ne haavat jotka kansamme pelastivat” - Suomen suuri sotakertomus vuosilta 1939–1944.
- **Turun yliopisto – Maiju Tuisku:** Liha on verestä, mutta sisus teräksestä. Pohjalaisuus ja puukkojunkkarit Samuli Paulaharjun aineistossa.
- **Turun yliopisto, Pori – Stina Björklund:** Sigrid Juséliuksen jäljillä. Heijastuksia porvarillisesta lapsuudesta ja lapsuuden ihanteista 1800-luvun lopun Suomessa.
- **Åbo Akademi – Anna Franck:** Jaget på bild – om porträttfotografier, deras tillkomst och funktioner.

J.U.E Lehtonen ja Teppo Korhonen eläkkeelle

Helsingin yliopiston kansatieteen pitkäaikainen professori **Juhani U.E. Lehtonen** on jäänyt eläkkeelle kevätlukukauden 2011 päättyessä. Saman oppiaineen yliopistonlehtori, dos. **Teppo Korhonen** puolestaan eläköityi helmikuun lopussa 2012. Ethnos toivottaa molemmille mukavia eläkepäiviä!

Etnologinen tapahtumakalenteri (muutokset mahdollisia)

16.–17.3.2012	VII Kansatieteen päivät Jyväskylässä, aiheena Etnografia.
18.–21.6.2012	NEFK Bergen. http://www.bergen2012.no/
13.–4.9.2012	SIEF'S Working Group on ”Cultural Heritage and Property”, 4th meeting, Local Impact of Heritage-Making, Barcelona, Spain
Kesä 2013	SIEF Tartu.
Kesä 2013	XI Suomalais-unkarilainen kansatieteen symposium Turussa.

Seuraava Ethnos-tiedote / Jäsenkirje

Ethnos-tiedote 2/2012 ilmestyy syyskuussa. Lehteen tuleva aineisto toimitetaan viimeistään 31.8.2012 mennessä tiedotussihteerille osoitteella *jussi.lehtonen@utu.fi*. Tuetut tiedostomuodot ovat .rtf, .doc, .docx ja .wpd.

Sähköinen **Jäsenkirje** ilmestyy kesäkuussa 2012. Jäsenpostiin tarkoitettu aineisto toimitetaan tiedotussihteerille viimeistään 31.5.2012 mennessä.

International Seminar on the Moldavian Csángós (6–7 March 2012, Jyväskylä)

You are cordially invited to an international seminar on the Moldavian Csángós to be organized on 6–7 March 2012 in Jyväskylä. The multidisciplinary seminar is organized in co-operation by the Department of History of Ethnology and the Department of Arts and Culture Studies at the University of Jyväskylä. The seminar is chaired by professor of ethnology, Hanna Snellman.

Welcome!

Registration and detailed programme on the web page:

<https://www.jyu.fi/hum/laitokset/hungarologia/Konferenssit/csango-seminar-6-7-march-2012-jyvaskyla>

Kansainvälinen seminaari Moldavian Csángóista Jyväskylässä 6–7. 3. 2012

Haluamme kutsua Teidät Jyväskylään kansainvälisen seminaariin Moldavian Csángója koskevasta tutkimuksesta 6–7.3. 2012. Monitieteinen seminaari on osa taiteiden ja kulttuurin tutkimuksen laitoksen ja historian ja etnologian laitoksen yhteishanketta, jota johtaa etnologian professori Hanna Snellman.

Tervetuloa!

Ilmoittautuminen ja ohjelma kotisivuilla:

<https://www.jyu.fi/hum/laitokset/hungarologia/Konferenssit/csango-seminar-6-7-march-2012-jyvaskyla>

VII KANSATIETEEN PÄIVÄT 16.–17.3.2012 JYVÄSKYLÄSSÄ

ETNOGRAFIA – MITÄ? MISSÄ? MITEN?

Kansatieteen päivillä aiheena on tällä kertaa alan tutkimuksen keskeinen käsite, etnografia. Monitieteisessä seminaarissa pureudutaan muun muassa etnografisen tutkimuksen lähtökohtiin, etnografian käsitteeseen sekä etnografian käyttöön ja sovellettavuuteen.

Seminaarin kolme keynote-luennoitsijaa professori **George Marcus**, professori **Billy Ehn** sekä yliopistotutkija **Tiina-Riitta Lappi** herättelevät keskustelua. Luentojen lisäksi Kansatieteen päivillä kokoonnutaan keskustelemaan kolmessatoista etnografiaa eri tavoin lähestyvässä työryhmässä.

Kansatieteen päivien illanvietossa juhlitaan 40-vuotiasta Ethnos ry:tä. Mikäli haluat muistaa onnittelulla yhdistystä, voit tehdä lahjoituksen Ethnos ry:n julkaisutoiminnalle tilille FI9180001300952844. Viestikenttään tulee onnittelevan henkilön tai tahon nimi sekä tieto siitä, saako nimen julkaista Ethnos ry:n verkkosivuilla.

Iltajuhlassa pidettävistä onnittelupuheenvuoroista toivotaan ilmoitettavan etukäteen sähköpostitse osoitteeseen nika.potinkara@jyu.fi.

Lisätietoja Kansatieteen päivistä ja iltajuhlasta osoitteessa <http://kansatieteenpaivat2012.blogspot.com>

JÄSENMAKSU 2012

Ethnos ei lähetä erillistä maksukuittia jäsenmaksusta, vaan siitä muistutetaan sekä Tiedotteessa että sähköisessä Jäsenkirjeessä.

Maksetaan tilille: FI9180001300952844

Viite: 20116

Maksu: varsinainen jäsen 20 euroa / opiskelijajäsen 10 euroa

Eräpäivä: 31.3.2012

Käytä maksaessasi ensisijaisesti viitenumeroa, mutta mikäli maksu tulee jonkun muun tililtä, merkitsethän viestikenttään oman nimesi.

Samalla voi maksaa myös unohtuneen jäsenmaksun 2011.

Mahdollisiin tiedusteluihin vastaa taloudenhoitaja Elina Anttonen, puh. 045 650 9383, elina.anttonen@gmail.com

Ethnos ry.
c/o Tieteiden talo
Kirkkokatu 6
00170 Helsinki